СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 19. — Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 23. січня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 19. — Jersey City, N. J., Tuesday, January 23, 1923. — THREE CENTS

ВЖЕ СКОРО КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Подбайте в найблизших днях, щоби кожда з Ваших громад була достойно заступлена у загальній збірці на Фонд Негайної Допомоги!

СПОДІЮТЬСЯ ДЕСЯТОК АРЕШТІВ В СПРАВІ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

БЕЙТОН РУДЖ, Луизіяна, 20. січня. — Процес в справі убийства Даниела та Ричардса потайною організацією Ку-Клакс-Кленом зробив нині важний крок вперед, бо кількох свідків зложило важні зізнання про моторовий віз, на котрім засуджених на вбийство везено на місце мук та страчення.

Покликаний стейтовою прокураторією на свідка Г. Е. Бленкеншип зізнав, що він знає цілком певно, що „трок" належав до одного Ф. Смита Стівенсона, та що Ричардса та Даниела везли на ньому властитель та Оливер Скипвит, син капітана Скипвита, провідника місцевої організації Ку-Клакс-Клена. Його зізнання потвердили другі свідки.

Одна жінка підчас своїх зізнань заявила, що один Бернет [illegible]иву участь в події, наслідком котрої була смерть двох [illegible] Суд наложив арешт на Бернета та випустив його за [illegible]ю 5,000 долярів.

[illegible]ство проти Ку-Клакс-Клена поступило наперед вже [illegible]льки, що загально сподіються арештовання державною [illegible]враторією значного числа людий, згаданих ріжними свід[illegible]о учасники злочинних вчинків. Число арештованих [illegible]йти 30.

[illegible] ОПОЗИЦІЇ ПРОТИ ЗАГРАНИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УРЯДУ

ВАШІНГТОН, 20. січня. — Серед деяких ґруп сенаторів [illegible]ростає невдоволення із заграничної політики уряду.

Невдоволення передовсім сильне серед так званих непримиримих сенаторів, себто тих членів републиканської партії, що свого часу поборювали Вилсона та його Лігу Народів, а тепер за всяку ціну хочуть здержати Злучені Держави від участи та вмішування в европейські справи.

Сподіються, що сього тижня в сенаті прийде до якогось вибуху в справі ведення заграничної політики. Приготовання до нього видно з допитів непримиримих сенаторів про поведеннє Бойдена, американського неофіціяльного представника на аліянтській репараційній комісії.

СЕНАТОР ОСУДЖУЄ ФРАНЦІЮ

СИНСИНАТІ, Огайо, 20. січня. — Новий сенатор з Индияни Самуель Ралстон, виголосив тут відчит, в якому остро критикував Францію за заняття німецької провінції Рур. На його думку, французький наїзд грозить світови новою війною.

Рівночасно критикував він політику Злучених Держав; на його думку, в новім політичнім замішанню в Европі винуваті Злучені Держави тим, що вони свого часу відступили від европейських справ та не полагодили питання репараційних сплат. Світ не лишень хоче від Америки гроша, але й жде від неї проводу та поради; і Злучені Держави повинни прийти Европі з допомогою.

АМЕРИКАНСЬКІ НАФТЯРІ ДО БАКУ

ВАШІНГТОН, 20. січня. — Сими днями мають виїхати до Баку нафтові інжинери американської нафтової фірми Борнедейл, щоби почати визискувати нафтові поклади, віддані її в концесію большевицьким урядом в Москві.

Американський уряд заявляє з того приводу, що компанія мусить взяти на себе все ризико підприняття, бо американський уряд не думає давати ніякої ґарантії за підприємство, ведене під владою большевиків.

ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ ІМЕНОВАНЬ УРЯДНИКІВ ПРЕЗИДЕНТОМ

ВАШІНГТОН, 20. січня. — В сенаті велася нині тригодинна дебата над іменованнями нових урядників, підписаними президентом Гардинґом протягом послідних 9 місяців.

Дебату почав мезурський сенатор Гарисон, подаючи внесеннє, аби президентови Гардинґови не признати 25,000 долярів на видатки його подорожий так довго, поки він не предложить сенатови своїх причин на кожде іменовання. Підчас дебати, яка з того внесення виязалася, забирали голос мало не всі провідники партії президента, обороняючи поступованне президента.

Остаточно внескодавець відкликав свое внесеннє.

ВИГЛЯДИ МИРА В УГЛЕВІМ ПРОМИСЛІ

НЮ ЙОРК, 20. січня. — Конференція представників вуглевих юній та властителів копалень вугля з так званого центрального конкуренційного округа, що від кількох днів ведеться в готели Пенсилвенія, ще не покінчила своєї праці.

Про вигляди конференції ходять суперечні вістки; з першу були поголоски, що конференція заповідається гарно, але потім пішли чутки, що конференція близька розбиття, та що страйк вуглевих робітників на початку цвітня неминучий.

З огляду на те, що ся послідна вістка говорила про вину вуглевих підприємців, представник товариства підприємців видав публичну заяву, що на його думку конференція вдасться та до страйку не прийде. Він ручить, що підприємці хочуть згоди з робітниками. Другі учасники конференції роблять надію, що до згоди може дійти вже протягом слідуючих 48 годин. Протягом того часу мають покінчити свою працю ріжні підкомітети конференції, що укладають поодинокі точки кон-

У СПРАВІ ФОНДУ НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ.

До Хвальних Відділів та Славних Членів і Члениць У. Н. Союза: —

Отсим управа У. Н. Союза вдруге звертається до своїх Відділів та Членів і Члениць з горячим покликом, щоби в сій тяжкій хвилині нашого Рідного Краю дали поміч його Правительству на дальшу боротьбу за його визволеннє.

Кличемо у сій певности, що всі Відділи, всі Члени і всі Члениці У. Н. Союза сповнять і тепер як усе досі свій народній обовязок.

У. Н. Союз — се найстарша громада найсвідоміїших Українців в Америці, які все були основою усеї народньої праці. Без них жадна робота і жадне діло було би не вдалось. Во в них одно серце й одна душа та дійсне зрозуміннє боротьби братів на рідній землі за її вільність.

Браття і Сестри: — Підперли ми торік і довели до успіху Позичку Національної Оборони, підіпрім же й тепер і доведім до успіху Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви!

До закінчення збірки на Фонд остається від нині всього три тижні; доложім же за тих три тижні труду, заходів і гроша, аби і збірка на сей Фонд увінчалась повним успіхом!

Памятаймо, що нині звернені на нас очі цілого Рідного Краю!

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

Семен Ядловський, головний предсідатель; **Іван Каштанюк**, гол. рекордовий секретар; **Роман Слободян**, гол. фінансовий секретар; **Василь Левчик**, головний касієр.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА

В пятницю понад вечір наїхали на себе коло Елмайри. Ню Йорк, пасажирський поїзд зелізниці Ірі та тягаровий поїзд Ню Йорк Сентрал. На пасажирськім поїзді було ранених 5 осіб, всі легко.

Причиною нещастя було те, що особовий поїзд Ірі приїхав на стацію на час, хоча щодо нього було заповіджене спізненнє. Коли він приїхав на стацію, на його шинах стояв вже тягаровий поїзд зелізниці Ню Йорк Сентрал, котра вживає тих самих торів, що зелізниця Ірі. Число осіб ранених тому таке мале, що один поїзд стояв, а другий звільнив скорости віздждаючи на дворець.

БЕЗДРОТНИЙ ТЕЛЄФОН ПІД ЗЕМЛЕЮ

Одно підприємство для розсилання відчитів та концертів бездротним телефоном робило оногді спроби, чи вислані ним филі можуть дістатися в підземелле. На одній нюйорській стації підземної зелізниці уряджено стацію для відбирання телефонових филь, і при помочи доказано, що сі филі заходять під землю так само добре, як до стацій над землею.

„ЖИВЦЕМ ПОХОРОНЕНИЙ"

В кругах львівського ґета розійшлася неймовірна чутка, що померщого неподавно Сальомона Дізендорфа, власника складу фарб при Сонішній вулиці, похоронено живцем. Жерелом чутки послужив страшний сон Дізендорфа, якому „явився" батько і докоряв, що він на спілку з матірю поховав його живцем. Молодий Дізендорф оповів сон матері, а ця побігла до рабіня за порадою. Рабін мав вирішити справу коротко — розкопати гріб і подивитися. І далі говорить чутка, що гріб Дізендорфа в дійсности розкопано і... найдено старого в зміненій позиції з подрапаним лицем і подертим на собі одягом, що недвозначно мало би говорити, що сон молодого Дізендорфа „справдився". Так говорять чутки, але офіціяльні жидівські кола з цвинтарним портієром, вкючно нічого

ЗРІСТ ПІЯТИКИ

Поліційний уряд міста Ню Йорку подає, що число арештовань в минувшім році було значно більше, як в попереднім. І так в році 1921. в Ню Йорку арештовано за публичну піятику 6,726 людий, а в році 1922. аж 9,309, або о 2,583 більше.

ПОЛЬСЬКИЙ АТЛЄТ МАВ ПАЧКУВАТИ ДОРОГОЦІННОСТИ ЧЕРЕЗ ЦЛОВИЙ УРЯД

В пятницю поставлене перед цловий уряд в нюйорськім порті польського атлета Владека Збишка за те, що він, переїзджаючи з Польщі, до Злучених Держав, не признав перед цловим урядом, що він везе при собі куплені в Польщі дорогоцінности. Його пущено по заплаченню, 400 долярів цла.

БОРОТЬБА ПРОТИ ДИФТЕРІЇ

Др. Беля Шик, нюйорський лікар, котрий придумав так звану пробу Шика, котрою можна пізнати, чи людина може піддатися зареженню недугою дифтерії, висказує надію, що незадовго сеї недуги зовсім не стане.

За стараннєм сього лікаря міський уряд здоровля перевів сього шкільного року проби Шика над 165,000 школярами міста. Всіх дітий які легко піддаються недузі, нащіплено проти недуги.

Таке нащіпленнє захороняє людину на цілих десять літ проти вщіплення сеї недуги. Тому др. Шик вірить, що, якби так всі діти віддати таким оглядинам та щіпленню, то недуга за короткий час зовсім булаби знищена.

НАГЛІ СУДИ В ВАРШАВІ

З розпорядження през. мін. Сікорського на мурах Варшави появилися оголошення наглих судів для столиці Річипосполитої, яким підлягатиме ряд злочинів. За тяжкі злочини грозитиме кара смерти, за лекші тюрма від 8 літ аж до смертельної.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБО-

БАНДИТИ ВБИЛИ ДИТИНУ

В пятницю доконано в Ню Йорку двох відважних нападів на уряди підприємств, щоби забрати гроші, призначені на суботнішну виплату робітникам. В однім случаю бандити напали на уряд бруклинської газової компанії, але приватні детективи компанії та робітники почали до них стріляти і в той спосіб примусили покинути забрану вже валізку з грішми. Розбишаки ранили двох робітників легко, а робітники ранили провідника розбишак, однак його товариші забрали його на авто та втекли з ним без сліду.

Друга банда напала на канцелярію складу цегол, забрала яких 800 долярів, а відстріляючися підчас утечі, застрілила дитину.

ОХОРОНА СОВІТСЬКИХ ТАЄМНИЦЬ

Совітське посольство в Берліні одержало з Москви інструкції вжити суворих заходів для охорони документів й справ, які освітлюють діяльність совітських установ закордоном. Розпорядження це викликано тим, що в останній час вже частійше й частійше оголошуються відомости, поширення яких не бажано для Москви. Особливо часто такі випадки бували в Берліні і Варшаві совітські установи на протязі двох років кілька разів звільняли майже всіх урядовців. Але в звязку з продовженням розголошення таємниць тепер рішено ужити нових суворих заходів, поміж якими є заведення слідкування урядовців одного за одним, встановленням закладництва, видача грошевих премій і т. д.

Найбільше недовіря в совітських сферах викликають „зміновіховці" й командовані з Росії фаховці. Закордонні поїздки фаховцям-некомуністам тепер дозваляються тільки при залишенні в Москві двох заложників, на яких спадає відповідальність в тому випадкові, коли той, що виїхав за кордон, не повернеться або буде провадити себе за кордоном не так, як того бажається большеви-

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИКИ ПРОГОЛОСИЛИ ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК В ДОЛИНІ РУР

ЕССЕН, Німеччина, 21. січня. — По 12-годинній нараді делеґати майнерських юній в долині Рур постановили нині проголосити загальний страйк в усіх копальнях угля в Рурщині.

Завтра, в понеділок, 22. с. м. всі робітники в копальнях угля покинуть роботу.

До них прилучаться і зелізничі робітники та імовірно й почтовці.

Се сталось головно за почином німецького правительства, котре загрозило судом сим, що будуть робити для французького окупанта, а рівночасно обіцяло поміч страйкарям.

ІТАЛІЯ ТАКИ ХОТІЛА БИ ПОГОДИТИ ФРАНЦІЮ З НІМЕЧЧИНОЮ

РИМ, столиця Італії, 20. січня .— Італійський премієр Беніто Муссоліні поручив своїм амбасадорам у Вашинґтоні, в Лондоні, Парижі, Берліні і Брукселі, щоби спитались у тамошніх правительств, чи не вважають можливим покінченне кризи у справі долини Рур.

Одначе італійські урядовці заявляють, що Італія не має гадки давати почин до скликання конференції у сій справі.

АНҐЛІЯ КАЖЕ, ЩО ІТАЛІЯ СПІЗНИЛАСЬ.

ЛОНДОН, 20. січня. — В тутешніх урядових кругах заповідають, що Велика Британія відповість Італії відмовно.

У відповіді, як кажуть, британське правительство заявить, що Італія спізнилась з обома своїми предложеннями. Колиб вона була таксамо як Велика Британія відразу заявилась проти наїзду Франції на Німеччину, то можна ще було лиху зарадити, а тепер треба пождати, поки Франція сама не переконається, що її наїзд мусить скінчитись невдачею.

Британці кажуть, що прийде час, коли Анґлія й Америка займуться розвязанням рурського питання.

ФРАНЦІЯ І БЕЛЬҐІЯ НЕ МОЖУТЬ ДІСТАТИ УГЛЯ З ОКУПОВАНОЇ ДОЛИНИ РУР

ЕССЕН, Німеччина, 20. січня. — З долини Рур не привезено ще ані до Франції ані до Бельґії ані дрібки угля.

Вправді наладовано і приготовано богато возів угля для Франції, але в усій Рурщині тягарові зелізниці стоять, бо з наказу німецького правительства зелізничі робітники покинули працю.

АНҐЛІЙСЬКЕ РОБІТНИЦТВО У СПРАВІ ФРАНЦУСЬКО-НІМЕЦЬКОГО СПОРУ

ЛОНДОН, 20. січня. — Дня 24. с. м. відбудеться загальний конґрес робітничих юній, який відбуде спільну нараду з екзекутивою Партії Праці у справі нападу Франції на Німеччину.

Кажуть, що ся нарада має звернутись до Ліґи Народів, щоби взяла на себе посередництво у справі вирішення французько-німецького спору. Одначе загалом тут не вірять в успіх подібних заходів.

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ЗА СТРАЙКОМ В ДОЛИНІ РУР

БЕРЛИН, 20. січня. — Німецьке правительство підпирає політику безчинного опору проти французької окупації в долині Рур.

Управи робітничих юній повідомили робітників в долині Рур, що вони є за проголошенням загального страйку в окупованій Рурщині, та що вчасі страйку дадуть їм усю моральну і фінансову поміч.

Частинний страйк в Рурщині вже зачався.

СТРАЙК ПОЧТОВЦІВ В РУРЩИНІ

ЕССЕН, Німеччина, 20. січня. — В понеділок має приступити до загального страйку 4,000 почтовців в области Рур.

ЧЕРЕЗ ФРАНЦУСЬКИЙ НАЇЗД ТЕРПИТЬ 4,000,000 НІМЕЦЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

ПАРИЖ, 20. січня. — Через французький спір з Німеччиною і жажду використання її углевих засобів терпить 4,000,000 німецького населення в Рурщині, на яке спадає весь тягар французької війни і німецького безчинного відпору.

ГОЛОС НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ ПІД ФРАНЦУСЬКИМ НАЇЗДОМ

ЕССЕН, Німеччина, 20. січня. — Тутешня німецька преса мимо французької військової окупації виступає проти неї.

Вона пише, що французький наїзд принесе руїну Німеччині і Франції, а в цілій Европі викличе анархію.

ЛИТОВСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ УГОДОВІ

ЛОНДОН, 20. січня. — Президент литовського революційного комітету в Мемелі, Сімонайтіс, вислав ноту до британського правительства, в якій просить о назначенне в Мемелі нового комісаря та о усуненне відтам французького війська.

Він жалується в ноті, що німецька директорія в Мемелі намагалася створити із сеї пристані з округом независиму державу проти інтересів населення. Через те населенне зорґанізувалось, щоб повалити директорію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За спроможення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГЕРИНСЬКИЙ ПРОЦЕС.

Перша частина процесу за побитте двайцяти скебів в Герині минувшого червня вже покінчена. Процес проти пяти юнійних робітників за участь в убийстві скебівського формана Говарда Гофмена покінчився увільненнем всіх обжалованих. Суд виправдав кождого з них з вини та увільнив їх від всякої кари.

Не значить ще се, що обжаловані вже на все увільнені від всякої дальшої судової відвічальности та що їм уже не грозить ніяка небезпека. Далеко від сього: Стейтова прокураторія розділила росправу проти обжалованих за вбиттє скебів на кілька рат; розкавалковано не лишень обжалованих, але навіть злочин, так що не лишень на росправу стає частина обжалованих, але й ті, що стають, відповідають за один вчинок на одній росправі, а за другий на другій. Власне сих пять страйкарів, котрих в пятницю звільнено із закиду участи у вбийстві Гофмана, стануть знов на росправу яко обжаловані за вбийство скеба Антона Муковіча. Над ними все ще висить грізьба протяжної росправи та можливість засуду на довголітну вязницю.

Всеж таки виданий в пятницю вирок дає їм велику надію на увільненнє і в другій росправі. Одноголосне увільняюче рішеннє дванайцяти суддів не така звичайна собі подія. Воно показує, що не лишень присяжні судді, але й широкі маси населення, з котрих судді вийшли, дивляться на боротьбу межи страйкарями а скебами й компанічними горлорізами інакшими очима, як в Америці до недавна любили дивитися. Правда, в декотрих частях Злучених Держав пошкодовані зелізничим страйком фармері можуть ще напасти на зелізничих страйкарів, побити їх, ба й повісити страйкаря; правда серед деяких іміґрантських ґруп, не шануючих своєї чести, ще можливий вибір скеба на президента якоїсь іміґрантської орґанізації; — але серед суспільности Злучених Держав слідно на загал виразний зворот публичної опінії проти політики великих підприємств наймати скебів та бандитів для ломання робітничих страйків. На тій основі можна сподіватися не лишень увільнення геринських страйкарів і в другій росправі, але великого впливу сих росправ на цілі Злучені Держави. На будуче і скеби і підприємства будуть два рази думати, заким рішуться на виступ проти зорґанізованих робітників, коли перед їх очима буде стояти образ двайцяти скебівських трупів та буде шуміти в ухах одноголосне увільняюче рішеннє дванайцяти присяжних суддів.

ПЕРЕД ЗАКІНЧЕННЄМ ЗБІРКИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ.

(Допись із Йонкерс, Н. Й.)

Українська громада в Йонкерс, Н. Й., невеличка і числом не може дорівнати многим українським громадам в Америці, засе щодо жертволюбивости і патріотизму то Українці в Йонкерс займають як не перше місце то безперечно помежи першими. Щоби моя допись не виглядала на славословіє, най говорять за мене числа і факти.

Коли наше Українське Правительство звернулось до нас з прошеннем о позичку національної оборони, Йонкерс, хотяй невеличка громада, станула в одним ряді разом з великими громадами, зложивши понад $1,000,00 народньої позички. Коли відтак по скінченій позичці, дипльоматичний представник нашого Правительства видав поклик Негайної Помочі нашому краеви, Йонкерс, знова не завстидався і щодо суми зібраних гроший станув знова поруч найбільших українських громад як: Дітройт, Миш., Шикаґо, Ілл., Клівленд, О., Ню Йорк, Н. Й., Нюарк, Н. Дж., Филаделфія, Па., складаючи понад $400,00. Вкінци, коли побіч поклику Негайної Помочі піднесено знову клич до несення конечної і наглої помочі Рідній Школі, українська громада в Йонкерс зложила $61,25, а українські діти в Йонкерс $50,00, разом $111,25 осібно на Рідну Школу.

Пишу ті слова не длятого, щоби хвалити Йонкерців, або длятого, що я з Йонкерс, але длятого, щоби коли се можливе моїми словами публично і голосно сказаними завстидати, збудити зі сну і припровадити до почуття народнього обовязку Українців, зґрупованих в так великих громадах, як приміром: ШЕМОКИН, ПА., який зложив на Негайну Поміч всего $30,00, — ОЛИФАНТ, ПА., який також всего лише $30,00 зложив а дальше ЯНҐСТАВН, О., ще меньше, бо $15,00, ШЕНАНДО, ПА. $10,00, ВИЛКС БЕРІ, ПА. $5,00, — а такі великі громади як: СКРЕНТОН, ПА., ДЖАНСТАВН, ПА., МТ. КАРМЕЛ, ПА., АНІ ОДНОГО ЦЕНТА.

Чим пояснити се, що наведені тут мною громади, які щодо числа громадян і щодо заможности займають перше місце зі всіх українських громад в Америці, а щодо жертволюбивости, патріотизму і почуття народнього обовязку стоять на послідним місци? Кажуть, що від голови рибу чути, — що-ж тоді скажуть „голови" і народні провідники тих громад? Збірка Негайної Помочі кінчиться. Зле і дуже соромно закінчилась би, якби так всі громади зложили тільки, що повисші громади. Та в Бозі надія, і на поправу ніколи не запізно.

Тих кілька слів прошу Хв. Редакцію помістити у своїй цінній часописі, в тій цілі, щоби віддати признаннє і подякувати за сповненнє свого обовязку народнього Українцям в Йонкерс і їх патріотичним дітям, а завстидати і привести до почуття свого святого народнього обовязку Українців у вичислених повисше мною містах.

Василь Вербовий, з Йонкерс, Н. Й.

ФЕДЕРАЦІЯ РАДЯНСЬКИХ РЕПУБЛИК.

КІНЕЦЬ ФІКЦІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

(Від власного кореспондента).

Перше всего треба ствердити, що московські большевики такі самі імперіялісти, як були московські царі. Через пять літ большевицької влади тягнеться червоною ниткою змаганнє зединити під пануваннем Московщини всі ті землі, які до революції 1917 р. оставали під пануваннем царської Росії.

Про се змаганнє говорить уже сама назва, яку надали московські большевики свому державному творови. Ся назва звучить: **Російська Соціялістична Федеративна Совітська Република.**

Російська — значить: продовженнє Росії. А щоб не виглядало, що вона хоче инші народи зїсти так само, як царська Росія, додано: **федеративна.** Та се може закрити очи хиба тим, які в державнім будівництві мало що тямлять і одушевляються словами, не придивляючися їх змістови.

Що в устах Москаля, значить „федеративна Росія", про се виговорилася раз парижська „Россія", пишучи: „единая федеративная т. е. усовершенствованная недѣлимя Россія" (едина федеративна, себто удосконалена неподілена Росія). Значить, федерація має бути тільки **удосконаленнем неподільности единої Росії,** свого рода асекурацією Росії перед розпадом.

Що значить „редеративна Росія" в розумінню московських большевиків, про се буде ще мова низше.

Зрештою слово **„федеративна"** в назві держави, утвореної московськими большевиками, — коли взяти на увагу обставини, в яких утворилася та назва, — говорить радше про **імперіялістичні змагання московських большевиків.** Утворилася та назва тоді, коли московські большевики навіть в самій Московщині ще не були укріпилися. Всі инші народи царської Росії змагали до утворення своїх власних держав. В такій хвилі московські большевики виступають з назвою: **Російська федеративна република.** Що значить та назва? Що її творці хотять на ново поневолити всі народи царської Росії і тому називають свою державу **російською,** а щоби поневоленнє замаскувати, називають її **федеративною.** Тоді ще не було кому творити федерації. Найперше треба було народи завоювати, щоби їх примусити до федерації.

Я не буду тут переповідати історії пятилітних змагань московських большевиків до завоювання всіх земель, які творили царську Росію. Вистане ствердити, що їм ті змагання в великій мірі вдалися. Поза границями їх державної влади остають з земель царської Росії: Бесарабія, Польща, ті українські й білоруські землі, які на основі рижського мира відійшли до Польщі, Литва, Латвія, Естонія й Фінляндія. Всі инші землі, — з виїмком деяких областий на далекім сході, які попали під вплив Японії, — остають під державною владою московських большевиків.

Форма державної будови московських большевиків була доси для тих, що привикли до европейсько - американського типу держав, неясна.

Ся неясність походила по части від того, що московським большевикам ходило перше всего о закріпленнє своєї влади на даній території, а не о форму, в якій се станеться, а по части також від того, що вони **свідомо** творили неясности, щоби користувалися ними як у внутрішній так і в заграничній політиці.

Основою сеї форми було: творити як найбільше **окремих радянських републик.** В дійсности не були се ніякі окремі держави. Всі вони управлялися людьми, назначеними з московського центра (хочби і при помочи комедії місцевих виборів) і від нього залежними, так, що правительство кождої такої републики було властиво органом московського совітського правительства. Одначе фікція (по українськи **видумка, удаванне)** окремої републики зберігалася — як сказано — для цілий внутрішньої і заграничної політики.

Сі цілі найліпше зілюструвати приміром **України.**

У внутрішній політиці ходило о поборюванне змагань до національної незалежности. Коли-б московське совітське правительство, завоювавши Україну, управляло її далі, як за царської Росії, тоді кождому було би ясно, що се є московська неволя. Тому утворено фікцію окремої української держави, Української Соціялістичної Радянської Републики. На сій основі говорено: Московське совітське правительство не є проти незалежности України. Воно признає Українську Соціялістичну Радянську Републику. Воно не воює проти України, тільки помагає Українській Соціялістичній Радянській Републиці оборотися з українською контрреволюцією.

В заграничній політиці московське совітське правительство числилося з тим, що коли воно буде виступати в імени всіх земель бувшої царської Росії, то йому скажуть, що воно сеї чи тої країни не має права репрезентувати, бо вона бажає бути самостійною державою. На той випадок московське совітське правительство мало готову відповідь: Так, та країна творить окрему державу, але дійсне правительство тої держави, правительство робітничих, жовнірських і селянських рад, виступає солідарно з нами і хоче того самого, що ми.

Сей маневр бачили ми перший раз на переговорах з центральними державами в Берестю. Коли центральні держави признали Україну окремою державою і вступили в переговори з делеґацією Української Центральної Ради, московське совітське правительство заявило: Так, Україна є окрема держава, але Українська Центральна Рада не має права її репрезентувати, бо дійсним правительством України є харківське правительство робітничих, жовнірських і селянських рад, якого делеґати входять в склад нашої делеґації. Отже тому наша делеґація репрезентує також Україну.

Сей маневр повторявся, скільки разів сього було треба московському совітському правительству. Раз висувало воно як окрему державу Україну, другий раз Білорусь, третій раз Крим, четвертий раз Грузію, пятий раз якусь радянську републику на далекім сході і т. д.

При тім ніколи не було ясно, чи та окрема република є складовою частю Російської Соціялістичної Федеративної Совітської Републики, чи незалежною державою. Московський народній комісаріят заграничних справ давав таке поясненнє, яке в данім випадку було потрібне для цілий його заграничної політики.

В сих маневрах на арені заграничної політики московське совітське правительство найчастійше виводило Українську Соціялістичну Радянську Републику як незалежну державу, яка остає тільки в союзі з Совітською Росією.

Пригадаймо сцену з мирових переговорів між Совітською Росією й Польщею в Ризі. На переговорах виступає Радянська Україна як незалежна держава, союзниця Совітської Росії. Польща сумнівається, чи і на скільки Радянська Україна є незалежною державою і бажає пояснень від московського совітського правительства. Тоді Чічерін пояснює: Форми союза між Совітською Росією й Радянською Україною ще не викінчені, але в кождім разі треба ствердити, що Радянська Україна є й остане окремою, незалежною державою, а не складовою частю Російської Соціялістичної Федеративної Совітської Републики. Значить, вона має повне право виступати на переговорах в Ризі як окрема договірна сторона.

Яку ціль мало на увазі московське совітське правительство, даючи таке поясненнє?

Польща виступала як протекторка Української Народньої Републики. Отже треба було протиставити сьому Українську Соціялістичну Радянську Републику, треба було показати, що дійсна українська держава є союзницею Росії, а не Польщі, і треба було заставити Польщу признати ту українську державу, союзницю Росії, і зректися підпирати на далі ті українські круги, які під прапором Української Народньої Републики поборюють Українську Соціялістичну Радянську Републику.

Те саме повторяється при заключуванню торговельно-політичних союзів з Австрією, Чехословаччиною, Німеччиною, Італією, — словом, державами, в яких дипльоматичні представництва Української Народньої Републики користувалися як не правним, то бодай фактичним признанням. Ті представництва треба було усунути і на їх місце поставити представництва Української Соціялістичної Радянської Републики і тому в торговельно-політичних договорах з тими державами виступає побіч Совітської Росії також Радянська Україна як самостійна договірна сторона.

З Німеччиною було трохи инакше. Німецько-російський договір в Рапалльо був заключений підчас міжнародньої конференції в Генуї. Тут виступила тільки російська делеґація. Виводити на сю арену Україну як окрему державу московське совітське правительство не вважало потрібним. Та пізнійше показалася потреба, щоби до того німецько-російського договору приступила Радянська Україна як самостійна договірна сторона. На що Щоби заставити Німеччину відмовити дальшого признання представництву Української Народньої Републики, признати на се місце представництво Української Соціялістичної Радянської Републики, ну, і передати йому палату в Берліні яка досі була власністю Української Народньої Републики.

Та не тільки Україну виводить московське совітське правительство на арену міжнародньої політики як окрему державу.

Ось на орієнтальній конференції в Льозанні виступають як союзні держави: Росія, Україна і Грузія. Тут треба було Совітській Росії вивести Україну і Грузію, як радянські держави, положені над Чорним морем і заінтересовані в рішенню турецького питання.

Недавно знов Чічерін вислав до держав антанти ноту в імени Совітської Росії і радянської Білоруси. В сій ноті ходить о невеличкий край Мемель, який перед війною належав до Німеччини, на основі мирового договору в Версаю перейшов під суверенність держав антанти і тепер має бути приділений до якоїсь сусідної держави (мабуть до Польщі). В згаданій ноті Чічеріна говориться, що в рішенню державної приналежности Мемеля є заінтересована Совітська Росія і Радянська Білорусь. Отже тут знов виводить Росія Білорусь як окрему державу.

Коротко кажучи, доси не було ясно означено, які радянські републики творять Російську Соціялістичну Федеративну Совітську Републику, а які є незалежними державами, союзницями Російської Соціялістичної Федеративної Радянської Републики.

Сій неясности рішило московське совітське правительство покласти кінець й перевести таку реорґанізацію всіх радянських републик, які знаходяться під його пануваннем, щоб вони творили **одноцільну федеративну державу.**

Читачам „Свободи" не треба пояснити, що таке федеративна держава. Вони се знають з досвіду, бо Злучені Держави є власне федеративною державою. Вистане сказати коротко: Федеративна держава є се держава, зложена з цілого ряду складових держав (в Америці: states). Тільки федеративна держава є суверенна, незалежна і творить підмет міжнароднього права. Складові держави не мають суверенности, незалежности, тільки є частями федеративної держави з обмеженою законодатною й адміністраційною самостійністю у місцевих справах, означених федеральною конституцією. Не є вони підметом міжнародного права, значить, не виступають на міжнародній арені, де виступає за них всіх федеративна держава.

Коли поглянемо на історію творення таких федеративних держав, як Злучені Держави Північної Америки, Швайцарія, Німеччина, то побачимо, що тут держави, які перед тим були незалежні і злучені тільки союзом, **зрікалися своєї незалежности** і творили разом федеративну державу. Властиво вони **переставали бути державами** в звичайнім розумінню слова, бо основною прикметою держави є незалежність. Одначе, щоби шанувати їх почуваннє окремішности, називано їх далі державами. А учені правники до сього життевого процесу доробили теорію, яка каже, що є держави суверенні і несуверенні і вважає складові держави федеративної держави **несуверенними державами.**

Коли-ж оставимо на боці теоретичні розріжнювання і поглянемо на справу з практичного боку, то мусимо ствердити ось-що:

Держава, яка стає складовою частю федеративної держави, **тратить свою незалежність,** і хоч задержує назву держави, то властиво перестає бути державою і стає радше автономною провінцією. Найважнійше, що вона тратить, се те, що вона перестає бути підметом міжнародного права, значить, перестає виступати на арені міжнародньої політики.

З сього ясно, що коли московське совітське правительство рішило зорґанізувати всі радянські републики в одноцільну федеративну державу, то се значить, що ті радянські републики, які доси виступали як незалежні держави, **втратять свою незалежність.**

Тому і в титулі сеї статті зазначено, що федерація радянських републик означає **кінець** фікції незалежности Української Соціялістичної Радянської Републики.

Своє рішеннє зорґанізувати всі радянські републики в одноцільну федеративну державу якраз тепер переводить московське правительство в діло. З телеграфічних донесень виходить, що 30. грудня 1922 р. зібрався в Москві Конґрес злучених радянських републик, який рішив злучити всі радянські републики в одноцільну федеративну державу й ухвалив федеральну конституцію.

Яку **назву** одержала ся одноцільна федеративна держава, в тих донесеннях не говориться. Можливо, що задержала назву: Російська Соціялістична Федеративна Совітська Република; можливо також, що вибрала якусь иншу назву. З давнійших голосів совітської преси виходить, що проектовано також назву: Союз радянських републик.

Не говориться також в тих донесеннях про **компетенцію федеральної влади.** Та про неї говорилося в совітській пресі. Має вона обнимати справи заграничної політики, армії, фінансів, зелізниць і господарства. Є се, загалом беручи, справи, які по всіх федеративних державах належать до компетенції федеральної влади.

Се показує також, на скільки складові держави федеративної держави тратять свою незалежність. Держава, яка не виступає в заграничній політиці, не має своєї армії, своїх фінансів, своїх зелізниць, не може самостійно полагоджувати господарських справ, — є тільки з назви державою. В дійсности є вона провінцією федеративної держави.

Про **федеральну владу** радянської федерації довідуємося зі згаданих донесень ось-що: Найвисшою федеральною владою є зїзд, на який кождих 25.000 населення вибирає одного делеґата (очевидно вибирають не всі, а тільки ті, що мають виборче право в радянських републиках. Зїзд вибирає з себе Центральний Виконуючий Комітет, зложений з 371 членів. В кінці виконуючим органом Центрального Виконуючого Комітету є Рада Народніх Комісарів.

Рада Народніх Комісарів — се правительство. Центральний Виконуючий Комітет—се щось в роді малого парляменту. А зїзд — се щось в роді верховного великого парляменту.

Найбільше характеристичний для радянської федерації є **склад Центрального Виконуючого Комітету.** Він складається з 270 представників Росії (себто Московщини), **з 68 представників України,** з 26 представників закавказьких републик і з 7 представників Білоруси. Значить **Росія має в Комітеті величезну більшість** 270 проти 101. **А представництво України творить тільки четверту часть представництва Росії** і мало що над пяту часть цілого Комітету. Ясна річ, що в Комітеті Росія була всесильна, а Україна безсильна.

На се може хто завважити, що і в федеративних державах европейсько - американського типу більші складові держави мають у парляменті більше послів, ніж менші. Одначе в складових державах побіч палати послів є ще палата держав (в Злучених Державах вона називається **сенат),** де кожда складова держава висилає **рівне** число делеґатів. Ся палата зберігає рівновагу між складовими державами. Подібної установи в радянській федерації нема.

В кінці треба ще згадати про те, що на основі конституції радянської федерації кожда складова держава має право з федерації виступити. Сеї постанови очевидно не можна брати поважно. Радянська федерація утворилася таким способом, що Московщина завойовувала инші краї. Хто повірить, що Московщина позволить котромусь краеви виступити з федерації?!

Для нас, Українців, утвореннє радянської федерації важне тим, що вона поклала кінець фікції незалежности Української Соціялістичної Радянської Републики. Доси, де було треба, Совітська Росія удавала, що Україна є незалежна держава. Радянське правительство України підписувало договори, висилало дипломатичні представництва. Тепер уже все те скінчиться.

Вступивши в радянську федерацію, Українська Соціялістична Радянська Република втратила й ту фікцію незалежности, яку мала доси.

4. січня 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

НЕ СПУСКАЙМОСЯ НА СИЛЬНИХ МИРА СЕГО.

(Допись).

Всі Українці в Америці бажають свободи і визволення свого народу і своєї Рідної Землі, бо хочуть бути панами у своїй власній хаті. Чи дійсно так? Думаю, що ні, бо яких три части Українців в Америці то самолюби, котрі ховаються поза плечі других. Одні мають надію, що прийдуть большевики і їх визволять, другі на Анґлію, треті на Німеччину. А не бракує і таких, що на Польщу милим оком споглядають. Ті всі, то ті самолюби, котрі не хочуть нічим причинитися до визволення свого народу. Ніхто нас не визволить, тільки визволимося ми самі, власними силами. Правда може бути таке, що Антанта може приказати Польщі усунутися з Галичини але і то може бути тільки на папері, бо нема тепер таких дурних на світі, щоби за когось проливали свою кров і життє віддавали. Таке буде і з Антантою, а колиб нам і помогли, то будуть то робили на свою користь, а нашу шкоду. Така свобода то булаби тілько на папері, а в дійсности то булаби нова неволя тільки в іншій формі.

Коли ми бажаємо правдивого визволення то мусимо самі собі волю добути і не спускатися на нікого. Мусимо бути добре зорганізовані, а рівнож і дати поміч правительству Петрушевича, бо та поміч доконче потрібна, аби ширити в світі пропаґанду в нашій справі, бо наші вороги видають міліони на свої шахрайства. Тому наложім на себе добровільний місячний податок по 25 центів на Фонд політичний та даймо кождий одноразово найменше по 5 долярів на Фонд Негайної Допомоги. Кождий знає, що Поляки добровільно не усунуться з нашої землі. З голими руками їх не виженемо. На визволення треба грошей, а що наші Браття в старім краю грошей не мають, то мусимо ми американські Українці ті гроші зложити.

Треба нам рівнож зорганізувати фінансові кооперативи і оснувати Український Банк в Америці, себто таку кооперативу, котра мала би взяти торговлю в свої руки в старім краю коли прийде на то час. Бо яка буде нам користь з такої свободи, де ми будемо робити, а з нашої праці вороги будуть користати. Ті слова даю моїм землякам в Америці під розвагу.

Теодор Пташинський.

ГРОМАДА НАЯҐАРА ФОЛС, Н. Й., ПРОБУДИЛАСЬ.

На недавно відбутих парохіяльних зборах обговорено у нас між іншим потребу поширення допомогової акції для визволення Рідної Землі. При тій нагоді зложили на Негайну Допомогу слідуючі особи: М. Гупайло, М. Кисіль, І. Борак по 5.00 дол., о. М. Продан, І. Козар, Ф. Гаталяк, К. Пуцак, Г. Пуцак, Д. Кисіль, І. Галькович, П. Кутянський по 1 дол. Разом зложено 23 дол., яку то суму вислано до Вашінґтону дня 13. січня, 1923.

Правда, що се маденька жертва на так велику і святу ціль, але честь Вам Браття, що хотяй сим разом не забули за Рідний Край. Я вірю, що це Ітільки початок.

Присутний.

ПЕТЛЮРА ЩЕ ВИСТУПАЄ

В днях 5., 7. і 9. грудня м. р. відбувся за кордоном зїзд членів уряду Української Народньої Республіки під головуванням головного отамана С. Петлюри. В нарадах взяли участь усі члени кабінету на чолі з Андрієм Лівицьким.

С. В. Петлюра у довшій промові говорив про міжнародню політичну ситуацію взагалі та України зокрема і про становище на Україні та серед української еміґрації. Як найближчі, актуальні завдання уряду У. Н. Р., С. В. Петлюра зазначив такі справи: а) орґанізацію перебуваючих на еміґрації здорових національних сил, що стоять на ґрунті власної Суверенної Державности: б) вироблення й поглиблення единої спільної для всіх національно-державної ідеольоґії: в) політичну роботу на Україні і за кордоном і г) розроблення докладного пляну і програму економічної відбудови України.

Признано необхідність стояти у тісному звязку з ріжними колами української еміґрації за кордоном і в тій ціли намічено обїзди діячами державного центру У. Н. Р. по більших осідках української еміґрації та скликання періодичних нарад з участю відповідальних представників громадської національно-політичної думки. Ухвалено розпочати в найблизшій будуччині видання власних друкованих орґанів.

Окрему увагу присвятили наради питанням, звязаним з потребами й орґанізацією українського воящтва, що перебуває по таборах в ріжних країнах Европи та орґанізації для нього ріжних робіт. Нарешті заслухано було доповідь спеціяльної комісії і ухвалено низку заходів, звязаних з урочистими святкуваннями пятої річниці проголошення Центр. Радою самостійности Української Народньої Республіки. Ухвалено видати відповідні відозви.

Наради ще раз виразно підкреслили, що без задоволення природних і законних стремлінь українського народу до власної державности не дійде до вирішення справ Сходу та полагодження світової економічної кризи.

(За „Украінпресом").

БУДЕННЕ ЖИТТЯ НА УКРАЇНІ

Прихильний большевикам „Куріер Познанські так малює умови буденного життя на совітській Україні:

Замісць обіцяного большевиками раю, панує там справжнє пекло; можливости для праці інтеліґентним людям нема цілком, в останній час потроху починає відживлятись торговля; товари перепачковують з Польщі до Староконстантинова, де курсують польські марки. В Синяві на Поділлю в обороті золото, серебро й совітська валюта, далі в глибині краю курсують тільки совітські гроші. Замісць крамниць улаштовують переносні будки. З мешканням дуже важко. Доми зруйновані, а система „зглочення" доходить до абсурду. Хто має гроші, тим поводиться непогано. Цукроварні віддано в аренду. Надії на цукор навіть в невеликій кількости дуже малій. Селяне платять податки й натурою й золотом й страждають під їх тягарем. Велика кількість землі лежить необробленою. Потяги курсують дуже слабо, бракує опалу й смаровила.

ЗНАНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХИРОПРАКТОР

ДР. АНДРЕЙ БОРАК

лічить ріжні задавнені недуги так

МУЩИН ЯК ЖЕНЩИН

не уживаючи медецини.

Ню Йорк офіс: 335 E. 18th Street
Понеділок, середа, пятниця від 10. рано до 8. веч. В неділі від 10. до 1.

Passaic, N. J. офіс: 52—2nd Street.
Вівторок, четвер, субота, від 2. до 8. вечер.

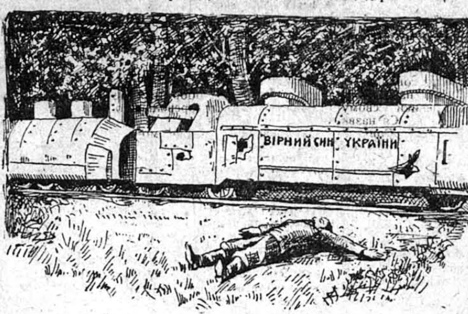
Bayonne, N. J. офіс: Berghoff Bldg., 22nd St. & Broadway
Вівторок і четвер від 2. до 8. вечер
Субота від 2. до 7. вечер

КАЛЄНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

на 1923 рік

Один з образців, які находяться в Калєндарі.

ВІРНИЙ СИН УКРАЇНИ.

Співайте парастас,
Ликуйте радісним хором,
Бо побідили ви нас,
Не хоробростю, а мором.

Фронт наш опорожнів,
Його боронять трупи,
Не війско, тільки мерців
Снуються по селах купи.

Їх не пускають до хат.
Треба під тином вмирати.
Голодному братови брат
Боїться хліба подати.

Але не здав ще крісів
Гурт лицарів непоборних,—
Вилітає з лісів
Полк Запорожців Чорних.

А на залізнім шляху
Із Жеринки в Проскурів,
В залізнім панцирнику,
Без харчів і мундурів,

Без ліків і лікарів
І без надії пробиться,
Гурт України синів
За Україну беться.

Дула ворожі ревуть,
Як звірі і сичать як змиї,
А наші? Наших не чуть,
Торчать безмовні шиї.

Бракло набоїв, нема,
Нема кому стріляти.
Гей, коменданте! Дарма!
Ти мусиш поїзд здати.

„Здати його? Ще час!
Подивися на стіни.
Цей поїзд зветься в нас:
—Вірний син України,—"

Вхопив рушницю,—стріля,
Кулю за кулею гонить.
Кровю багриться земля,
А поїзд дзвоном дзвонить.

Куля попала в чоло,
А друга в серце попала.
Не стало вже його,
Не стало ґенерала.

Поїзд спинився, стоїть,
Пробиті кулями стіни.
А на стінах,—глядіть!
„Вірний син України."

Калєндар є більшого формату, друк дуже четкий.— **ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.** — За малі гроші будете мати книжку, яка придасться Вам не тільки на оден рік, а на все до Вашої бібліотеки. — Пишіть за Калєндарем на адресу:

„SVOBODA" 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗНАЧІННЄ ДЕЯКИХ ІМЕН

Християнські народи мають нині в великій мірі імена взяті від старинних Жидів, Греків, або Римлян. Давно кождий нарід мав свої імена, однакож з приняттем християнства він їх в більшій части позабував.

Звичайно кожде імя має якесь значіннє в тій мові, в якій зачали його уживати, але другі народи приймаючи його, не знають його значіння. Ось що значать деякі імена:

Адам (гебрейське) — чоловік, чоловік з землі.
Алберт (німецьке) — шляхотний.
Александер, Олекса, Лесь (грецьке) — заступник людий.
Альфред (нім.) — добрий дорадник.
Амброзій (гр.) — безсмертний, божеський.
Андрій (гр.) — мудрий, сильний.
Антоній (лат.) — цінний.
Артем (гр.) — дар Артеміди (богині).
Атаназій, Танас (гр.) — безсмертний.
Константин (лат.) — певний, вірний.
Даниїл (гебрейське) — божий судія.
Давид (геб.) — любий.
Димитрій (гр.) — належачий до Деметери (богині).
Діонізий, Денис (гр.) — належачий до Діоніза чи Бакха (бога).
Юрій (гр.) — господар.
Григорій (гр.) — пильний, чуйний.
Йосиф (геб.)—маючий дати.
Петро (гр.) — камінь.
Филип (гр.) — любитель коний.
Павло (лат.) — малий.
Анна (геб.) — ласка, благодать.
Варвара (гр.) — чужа, з иншого народу.
Катерина (гр.) — чиста.
Ева (геб.) — життє.
Ірина (гр.) — спокійна.
Марія (геб.) — ґірка.

Се лише для приміру, щоби бачити, як кожде імя в тій мові, в якій зачалось уживати, щось значить.

Крім того імена змінюють вигляд. Александер, Олександер, Алексій, Олекса, Лесько, Лесь; Григорій, Гриць, Грицько; Георгій, Юрій, Юрко і т. д.

Подібне і в других народів, як пр. Рудольф (червоний вовк) перемінялось на Радульф Ральф; Марґарета на Марджорі; Матильда на Мад і т. п.

Українці і Славяне взагалі мають рівнож власні імена, як Володимир (від „воодіти" і мир — світ, отже володар світа, пануючий); Ярослав („яр" — весна і „слава"); Мстислав, Володислав, Святополк, Ізяслав і т. п. Тут звичайно імя складаєся з двох слів.

„БРАТЕРСЬКА ЛЮБОВ"

Чому Поляки називають Українців деколи: браця — Русіні?!

— Тому, що відношення Поляків до нас таке, як відношення Каїна до брата Авля.

ВИЙШЛА З ДРУКУ

„ВЕРХОВИНА"

сольова пісня з акомпаніяментом фортепяна.

Уложив і видав МИХ. ЗАЗУЛЯК.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

Замовлення слати на адресу: "SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЖАРТИ

Перед польським соймом.

Соймовий возний: Пане, чого ви тут шукаєте? Вештаєтесь по всіх входах і виходах вже більш чим дві години.

Галицький жидок: Ну, я шукаю біржі.

Возний: Тут не біржа, а сойм річи посполитої.

Жидок: Подумайте, а я був певний, що це біржа, бо стільки жидків вже там пішло, що аж страх.

Возний: То посли національних меншостий.

Жидок: Файна меншість!?

(Будяк).

• • •

Любов — це буря серед ночі,
Збиває з ніг і силачів.
Осліпцює найліпші очі
І робить дурнями мудрців!

Карло Вітте.

ДОЛЯ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

Спомин з наїзду Галерчиків на Галицьку Україну.

Гомін дзвона линув з тиха
В неділеньку в ранці,
Мовби радів як збирались
Січові повстанці.
Кругом тихо — тихесенько,
Ні вітер не віє,
У повстанців від радости
Аж серденько мліє.
Що наспіла свята хвиля
Козацтво згадати,
Йти до бою за свободу
Волю здобувати...
Батьки синів виправляють,
Благословлять збрую,
Ідіть діти!... зберігайте
Земленьку святую.
Не віддайте в руки ляха!...
Бийтесь до загину!...
Чей удасться зберегти вам
Вільну Україну...

— — — — — — — — —

Дзвін гомонить: а з ним пісня
Тиха — а бадьорна...
А з піснею щира думка,
Щира та моторна...
Сірі хмари вкрили сонце,
Тумани встелились,
Широкії шляхи биті
Повстанцями вкрились...
Лиш курява позаду них
У гору здіймаєсь,
А бриґада Січовиків
Дальше посуваєсь.
Женесь полем шукать ляха,
Стрінули... спинились...
Приглянутись як там лани
Ворогом покрились...
Кругом-кругом посумніло...
Сян журчить спокійно...
А там ляхи наступають
Лавою подвійно...
Не гаразд вам панки, ляшки,
Лавою ступати.
Не гаразд вам на Вкраїні
Слави здобувати...
Ура хлопці!... Гляньте-гляньте,
Он там щось імріє
Мабуть оржел надлітає
Та до нас не сміє.
Гейже братця!... збивать лаву,
За кріси хватаймо,
До сто чортів ляхву з орлом
Мерщій проганяймо...
Заблищали шаблі, списи,
Загули гармати,
Посипались градом кулі
Ляшню привитати.
Крик, зойк, гриміт не стихає
Кулемети грають,
Паде ляшня, а повстанці
Близше підступають.
Журчить кровця, чути стогін,
Гармати сміються,
За горою стада круків
Мов шалені вються.
Та повстанці не зважають,
Гонять мов шалені...
Ляцькі банди утікають
Немов пси скажені.
Аж тут диво попереду
З туману сіріє,
Шляхи биті зачорнілись,
Мабуть щось там мріє.
Се женуться Галерівці,
Ляцькії ватаги,
Посумніли Січовики
Тай пишуть бумаги.
Христа ради!... присилайте!
Поміч, кулі, збрую,
Бо загорнуть вражі ляхи
Земленьку святую.
Ще бумаги не скінчили,
Як ляхи пригнали
Тай на привіт Січовикам
В гармати заграли.
Бачать наші Січовики,
Нема що робити...
Нема крісів, нема кулів,
Щоб ляшню побити.
Відступились... а за ними
Ляхи наступають...
Міста, села, від повстанців
Вдруге відбивають.

— — — — — — — — —

Відступили Січовики
Під ильним напором,
Підступили Галерчики
Із білим прапором.
Не стихали там ревучі,
Гень молинув гомін...
З ним розійшлись глухі звуки
Мов плач, мовби стогін...
Голубчики сизокрилі!...
Візьміть мене з вами,
Вражі ляхи надженуться,
Роздопчуть ногами.
Не лишайте, щоби ляхи
Знущались над мною
Голубчики!... благаю вас,
Візьміть мя з собою.
Ох!... ох... тяжко, болить серце,
Болить!... а не плаче,
А радіє як рибонька
У водиці скаче.
Бо за волю, за край рідний
Ляже трупом в поли;
Ось така то наша доля...
Доле лиха, доле!
Додай сили, щоб глянув я
На віль...ну... Вкра...ї...ну...
Ледви скінчив той сердега
На віки загинув
Тільки сльози наче перли
На лици світили,
Док повстанці китайкою
З верху не покрили.

— — — — — — — — —

Святий вечір...
Мати з батьком
Сина виглядає.
Нема його... Кругом сумно
І дзвін не лунає.
Тільки скрипіт під ногами
З тиха відібється...
Над батьківським горем-смутком
Ляшня лиш сміється.

Винипеґ, Ман., Канада, 8. марта, 1921.

Матвій Костишин.

АҐРАРНИЙ ПЕРЕВОРОТ В ЕВРОПІ.

Як відомо, хліборобські країни Східної і Середної Европи, які до війни своїм хлібом годували весь Захід, після війни або зовсім перестали постарчати збіже за границю або постарчають його куди менше як колись. Саме Подунаве (Угорщина, Румунія, Югославія і Болгарія) експортує тепер звиш девять міліонів бушлів пшениці менше як експортувало колись. Звичайно пояснюють се зменшенням хліборобської продукції та загальним господарським занепадом після війни. На ділі так не єсть і головні причини зменшення хлібних експортів є инші. Одна причина та, що Західна Европа тепер збідніла і менше хліба споживає. На примір, колишний великий споживчий центр Австрія мусить тепер обходитись без пшеничної муки, яку колись масово імпортувала, і намагати картоплею та всякою иншою дешевою їжою. Друга причина та, що гроші у великій мірі згубили свою вартість і їхний неправильний курс не спокушує хліборобів до експорту. І передівсім є се зовсім здорове зявище і правильний результат того аґрарного перевороту, який тепер переживає мало не вся хліборобська Европа. До війни вона могла вивозити збіже за границю тільки тому, що сама його не їла. Тепер — „европейський селянин починає їсти хліб". Під таким заголовком пише про той аґрарний переворот Луіс Дж. Майкел, економіст американського Департаменту Хліборобства, який отсе недавно вернувся з Европи. Між иншим він говорить:

До війни Західна Европа діставала собі велику пайку свого хліба з Ромунії. Мало не шістьдесять процент ромунської пшеничної продукції ішло на західні ринки. Для самої Ромунії вистарчало сорок процентів, так як пшеничний хліб їло лише міське населенне і вищі кляси, для яких припадало на голову по 792 фунти щорічно спожитої пшениці. Якби селяне споживали її стільки-ж саме, не було-б чого експортувати. Та селяне тільки продукували пшеницю; споживано її заграницею. Можливе се було тому, що земля була в руках великих земельних власників, котрі свої господарства уряжували виключно задля продукції пшениці на продаж. Гроші за продане збіже витрачувала звичайно теж заграницею — в Парижи, Берліні, у Відни чи в Венеції. Через те й країна була індустріяльно зовсім не розвинена, не дивлючися на всі свої сирівці та робучу силу населення. Фабричий товар перевожено з заграниці і в торговельнім балянсі експорт збіжа рівноважив імпорт фабричного товару.

За виїмком Болгарії, де переважала мала земельна власність, приблизно такі самі відносини були в цілі південно-східній Европі. Селяне недоїдали, продукували хліб не для себе і фактично було лише наємними робітниками для великих землевласників і для держави. Після війни почалася велика зміна, селянин почав здобувати собі своє місце в народнім господарстві, розуміється проти опозиції з боку великих власників з одного боку і міського населення з другого.

Факт, що він починає їсти хліб, єсть одним з результатів того аґрарного перевороту.

Війна причинилася до того, що всюди в східній, південній та середній Европі селянство освідомило собі свою силу і зараз по війні стало домагатися для зебе землі. Де вистарчило домаганне, де за домаганнєм пішли погрози, але майже всюди видно, що великі земельні маєтки роспадаються на очах і переходять у власність селян продуцентів; з кожної великої посілости твориться цілий ряд фарм. І на своїй фармі селянин починає працювати для себе і споживати свої продукти. Засіви пшениці зменшаються, так як вона вже не призначена на вивіз, а для власного ужитку. За те на фармах плекають більше всякого иншого збіжа, городовину то-що, що потрібне для домашнього господарства і задоволення своїх потреб.

Для державних фінансів та переміна значить — дефіцит. Наприклад, Ромунія опирала свою фінансову рівновагу і удержувала нормальний курс грошей майже виключно на масовім експорті збіжа. Та про шкоду для держави годі говорити, коли велика більшість населення, власне селянство, на тій зміні скористала. Правительствам не лишається нічого иншого тільки достосуватися до тої зміни. Болгарія зробила се перша. Чехословаччина саме тепер вже раптово достосовується. Югославія слідує за нею. В Угорщині і Ромунії пануюча політика пробує ще опиратися тим аґрарним перемінам, та даремно, економічна конечність сильніща за політику. В кождім разі в цілій долині Дунаю великі пшеничні лани переходять вже до історії. На їх місце стають малі земельні господарства які на загал продукцію пшениці зменшили, так як здебільша не продукують її на експорт, та за те плекають по трохи всякої иншої пашні і збіжа.

Можна сподіватися, що згодом пшениця відзискає трохи втраченого поля, та певно стільки, скільки його мала перед війною. Саме перед воєнні експорти були ненормально великі і при нормальнім задовольненню потреб місцевого населення вони мусять значно зменшитися.

BOSAK'S HORKE VINO
Nature's Tonic

УСУНЕ ВАШЕ

ЗАТВЕРДЖЕННЄ

скоро і певно — воно додасть силу кишкам, помагає натурі витворити нормальний стан, усуває отрую з Вашого системи — поможе утробі і ниркам до правильного ділання. УЖИВАНИЙ ВІД 1894.

У всіх шторників.

BOSAK MANUFACTURING CO.
Scranton, Pa.

Copyright, 1921

ПЕРЕЧИТАЙТЕ! ДРУГОМУ СКАЖІТЬ!

Одинокий український сатирично-гумористичний журнал

„БУДЯК"

виходить два рази на місяць, друкований двома або трьома красками. Цілорічна передплата разом з великим календарем „Будяка" тільки $2.00. Оправлені річники продається по $1.50.

Замовляти: Адміністрація журналу „Будяк", Львів, вул. Гавснера ч. 5/11.

ДОЛЯРИ ДЛЯ РОДИНИ В КРАЮ

ми вам перешлемо під ґарантією і ваша родина отримає ДОЛЯРИ НА ПОСЛІДНІЙ ПОЧТІ. Не посилайте в листах бо пропадуть. Оплата за пересилку не велика. Також колектуємо гроші з краю за ґрунт і виплачуємо в долярах в Америці.

ШИФКАРТИ З КРАЮ ДО АМЕРИКИ

купуйте в нашім Бюрі. Наші офіса у Львові, Тарнополі, Станіславові і инших містах поможуть вашій родині і заопікуються. До того, ми вам ґарантуємо, що наколиб ваша родина не могла приїхати з якоїсь причини, так ви стратите на шифкарті тільки ДЕСЯТЬ ДОЛЯРІВ. Продаємо шифкарти до краю і полагоджуємо всі ґрунтові краєві справи. По інформації пишіть до:

AMERICAN UKRAINIAN BUREAU, Inc.
520 EAST 6th STREET, NEW YORK, N. Y.
(Philadelphia Office: 322 N. 8th Street)

ЗА УПРАВУ БЮРА: — АНТІН ПАШУК, през.

ДОКТОР ГОВОРИТЬ ПИЙТЕ ГОРЯЧИЙ ЗІЛЬНИЙ ЧАЙ

Докторі по усій Америці поручають своїм пацієнтам мати доволі медичного зільного чаю під руками і пити його горячим на перший познак переходження. Вони знають що се є одно з найліпших річий знищити переходження — бо коли його занедбається і переходженне дістанеся до грудий і плуц, тоді витворюєся небезпека інфлюензи або запалення.

Болгарський Зільний Чай є одним з найбільше знаних і найбільше уживаних медичних зільних чаїв. Міліони людий не будуть ніколи без Болгарського Кровного Чаю, позаяк він держить їх здоровими. Вони знають, що він помагає жолудкови, утробі, ниркам, крови і кишкам.

Кождий батько і мати повинні давати філіжанку Болгарського Зільного Чаю дітям раз кождого тижня. Він помагає в удержуванню їх в доброму стані і рости сильними і здоровими.

Ідіть до Вашого аптикара ще днесь і скажіть йому, що хочете пачку Болгарського Зільного Чаю. Він безперечно відпоручить Вам се велике фамілійне лікарство.

УВАГА:—В разі коли Ваш аптикар не може достарчити Вам його, ми радо вишлемо Вам нашу велику пачку оплачено за $1.25, або 3 за $3.15, або 6 за $5.25. Адреса: Marvel Products Company, 29 Marvel Building, Pittsburgh, Penna.

64 СТОРІН КАТАЛЬОҐ КНИЖОК 64

ДРУКАРНІ „СВОБОДИ"

ВИСИЛАЄМО ДАРОМ!

ПРИ ЗАМОВЛЕННЯХ ПОНАД $5.00 ДАЄМО ВІДПОВІДНИЙ ОПУСТ.

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

Чет. У. Г. А. Корнило Крушельницький.

УКРАЇНСЬКИЙ ЖОВНІР-СКИТАЛЕЦЬ.

Образки з життя інтернованих частин Укр. Галицької Армії.

Загал американської української еміґрації знає, що є на чехо-словацькій території українські еміґранти Галицької Держави, а то: політичні еміґранти, звичайні втікачі з під утиску ляцького, та частина Української Галицької Армії.

Та як видно з численних листів американських Українців, та дописів в американській українській пресі, тамошній загал не знає нас добре хто ми, що нас сюди загнало, що тут робимо, як живемо і до чого стремимо.

Щоби дати можність близше нас пізнати і нами заінтересуватися, буду старатися іменем Управи нашої допомогової централі „Самопоміч" кинути кілька лучів світла на життя і працю тої частини Української Галицької Армії, що приміщена була раньше в таборі ліберецькім а тепер в таборі в Йозефові.

. . . .

Серед гарної, гористої околиці, покритої чатинними лісами і гарно справленими полями і сіножатями, над торговельним містом Ліберець (Райхенберґ), що кипить всіми проявами модерного життя, у стіп гори Єжик, на котру щоденно прямувало чимало прогульковців, серед гарних і чистих навкруги видніючих сіл і присілків, розложився табор, давнійше для полонених, а тепер приют для частин Української Галицької Армії. Складався він з трох більших комплексів бараків, що за часів Австрії доходили до трох соток.

Бараки чорні, пообдирані, деінде поперевертані, воняючі стухлістю і пусткою. Скрізь гряске болото, сміття і проче подібне. Цілий табор представлявся з пташиного лету на тлі гарної довколичної природи як три величезні струпи плямистого тифу на гарнім чистім тілі молодої людини.

Серед бруду, плісні, гриба, тяжкими переживаннями змучені, виголоднілі і подекуди покриті еще не малими роями насікомців, що лазили по під чорні і подерті сорочки та примушували їх жертву давати познаки життя і руху, без сотика в кишени, без надії скорої і видатної опіки і помочі, здані на ласку і неласку господарів, що позволили користуватися правом захисту, серед безнастанних вітрів і дощів, від котрих повно було води в наших гробом смердячих бараках, в товаристві миший, щурів і прочого плюгавства начинали ми своє життя на еміґрації і плянували роботу на будуче в хосен нашої Державности і меньше освіченого брата.

Чи могли ми взятися з розгоном до праці?

На се неможе відповісти той, хто в своїм життю чогось подібного непереживав.

Табор в Ліберці був в першій мірі призначений чеською владою для українських жовнірів поворотців, що виїхали з італійського полону 6. липня 1920. а перебувши в Австрії липень і серпень приїхали сюди 5. вересня тогож року.

Та в межичасі призначення сего табора змінилося а то по причині, що

1) до табору української бриґади в Німецькім Яблінним наплuвало що раз більше втікачів старшин і стрілецтва з Тухолі та инших ляцьких таборів,

2) що 30. серпня 1920. року перейшла на територію чсл. Республики послідна галицька уоружена військова частина так звана „Ґрупа Ґенерала Кравса".

3) що за сею послідною переходили рештки розпорошеної нашої армії, будьто з оружієм, будьто як звичайні втікачі і так в дуже короткім часі число галицької військової еміґрації в чсл. Республіці зросло до поважних тисяч.

Чеське правительство видало розпорядок, котрим переселило всіх втікачів з таборів полонених в Польщі, а тепер перебуваючих в Німецькім Яблінним, до табору в Ліберці, а рівночасно перевело сюди також частину ґрупи ґен. Кравса разом з ним. Частину тоїх ґрупи полишили на Підкарпатській Україні по так званих робітничих відділах з осередком в Ужгороді.

В першій половині листопада 1920. приїхала решта нашої станиці з Відня, так що під кінець листопада тогож року, в ліберецькім таборі були зібрані частини нашого війська з ріжних сторін, з ріжними напрямками, переживаннями і плянами на будучність, з ріжними вдачами, а що найголовнійше, з ріжним степенем інтеліґенції, національної свідомости і з ріжним степенем охоти і витривалости до праці.

Мимо зазначених ріжниць ми почували себе рідними, старалися підійти оден до одного, пізнатися краще та витворити щось спільного, щось, що в будуччині малоби світити на взір стовпа огненного над українською військовою еміґрацією і давало нашим будучим поколінням матеріял зрозуміти наші поступки, пізнати нашу вартість, дивитися на нас як на справжніх борців за Свободу свого народу, ставити нас за взір будуччині та цінити нас так, як цінять своїх леґіонарів инші, нам подібну судьбу переживші народи як Чехи, Серби і т. д.

Та на жаль в початках консолідація в тім напрямі не була можлива. Причини були ріжні, так духової як і фізичної натури.

Найкраще почувала себе духово і фезично ґрупа поворотнів з Італії. Було їх під цю пору 57 старшин і понад 300 стрільців. Се бувші жовніри австрійської армії, що боролись до послідної хвилі на італійськім фронті і котрих злобна судьба, по проголошенню завішення оружя загнала в полон і відірвала від активної праці при будові своєї держави. Се були ті рештки свідомих людей, що зорганізувавши в Італії до місяця жовтня 1919. року 36.000 українських полонених з Галичини, мали з ними виїхати через Одесу на Велику Україну, се рештки тих, що зазнавши розчарування по знаних цам подіях з місяців жовтня і листопада 1919. р. на Великій Україні, зі встидом і з розпукою дивилися, як ляцькі емісарі нищать їх працю біля організації народнього війска в Італії, як заманюють наших національно меньше зрілих братів — так старшин як і стрілецтво — до повороту „до дому" і висилають як на глум тисячка за тисячкою мов безглузду худобу. Се ті, що виїхали послідні з Італії, і одинокі, що виїздили з відтам під назвою „українського транспорту" з вивішеним синьо-жовтим прапором. Се ті, що почували в собі дисципліну, що нерозуміли політики у війску і не могли поняти ідучих за нею інтриґ і безладдя у військовій орґанізації. Се ті, що мали — можна сміло сказати — відносно свого числа найбільше зрівноваженої інтеліґенції, не мали за це між собою вищих військових чинів.

Мали вони свою чисто національну ідеольоґію, почували себе скопсолідованою ґрупою, хоч декуди і особисто ворогували, то всеж таки в загальних справах виступали все солідарно, певно, виразно, твердо і рішучо. Особисто не мали собі нічо до закиду, за собою не мали нічо не ясного, і оправдання або вияснення, вимагаючого і тому тішилися вже з початку загальним довірем.

По причині, що неперебували практично революції а знали її лиш з теорії, являлися ідеалістами і дивилися на прибувших з Великої України активних борців за Свободу і Державність нашого народу так, як повинні були дивитися, дивилися на них як на героїв, на Носителів Державности і споківалися, що товчок до дальшої праці вийде від тих, котрим в нашій громаді належалося перше місце, а саме, від прибувших з Великої України.

Були вони рівнож числом за слабі — хоч не інтеліґенцією, — щоб взяти провід праці в свої руки, як також побоювалися можливого закиду, що яко теоретики хотілиб вчити працювати тих, що вже в практиці цю роботу перебували.

Та хоч не хоч, праця яка опіся в таборі зачалася, оперлася в першій мірі на інституції і матеріяли, які привезла зі собою італійська ґрупа і праця та мовчки ствердила, що напрям і товчок до всякої роботи дала в поважній мірі сеся вправді мала, але зорґанізована, духом одноцільна, нерозбита ґромада.

Частина що вернула з української станиці з Відня, не уявляла собою нічо зорґанізованого, не мала своєї виробленої еміґраційної ідеольоґії, була злепком людей, що збігалися до Відня з усіх сторін Европи і немаючи чито охоти, чи можности, виїхати там, де для неї було відповідне місце, а саме на Україну до активної борби, перебувала у Відні на українській станиці разом з братами з Наддніпрянщини, котрі під той час там верховодили. Нераз чула сеся ґрупа від наших братів з Великої України немало приманчивих висловів братньої любови і щирости, виділа як дбають тамті про свою державність і народ, і будучи нераз здана на ласку і неласку судьби великого, підупадаючого Відня а немаючи оправдання і відваги домагатися від нашого Уряду, що тоді переживав у Відні найтяжші часи, якоїсь полекші, кидалася у спекуляційний вир великого міста, тратила надію на кращу будучність, зробилася самолюбною а загальною справою мало інтересувалася.

Чисельно вона була дуже маленька, а маючи за собою все висше наведене, не уявляла яко ґрупа охоти до активної громадної роботи.

Трета частина числом вже поважна, складаючася переважно зі старшин, се втікачі з ляцьких таборів в Тухолі, Вадовиць, Щалкової, Дембя, Вісніча, Берестя і прочих станиць смерти. Були в тій ґрупі люди, що по розвалі Австрії вертаючи з балканського, італійського та французького фронту, попали на кордоні у ляцький полон.

Були в ній люди, що попали в полон в активній борбі на території Західної Української Народної Републики, були в ній в переважаючій части також і ті, що перебувши цілу кампанію нашої активної визвольної борби за Державність, по афронті зробленім московським большевикам в маю 1920. р. перейшли до армії Петлюри а опісля ганебно заманені і розоружені попали в ляцький полон.

Ся послідна ділянка сеї ґрупи почувала на собі тягар якогось народнього, не заслуженого може, встиду, за події, які вязалися з її послідними акціями як уоруженої частини, відчувала біль за незаслужено приписувані її шкідливі наслідки, носила в собі щось, чого не могла або не сміла передвчасно вияснити, а що історія найблизшої будуччини на її оправдане виказати і з неї тото тяжке і прикре пятно зняти повинна.

Були в тій ґрупі люди, які бачили по ляцьких таборах своїх товаришів, що від звірських і неймовірних мук, завдаваних їм зрадницькою ідеольоґією вихованими Ляхами, божеволіли і щоб вкоротити свої страждання, в приступі шалу горла собі підрізували.

Були в тій ґрупі люди, що разом з иншими товаришами з голоду кидалися на поданий їм чорний кусок хліба мов дикі звірята.

Були між ними люди, що бачили як наші герої катовані ляцькими посіпаками кидалися з вікон на остру зелізну огорожу і в той спосіб вкорочували свої терпіння.

Були між ними люди, що лежачи на тиф в ляцькім таборі, просили ляцьких сестер милосердія о крапельку води а на се одержували від тих функціонарів гуманістарної інституції відповідь „нех це шляк трафі с. . . сине".

Були се люди, що переживши ріжні лихоліття і страхіття, зазнали варварських знущань в ляцьких таборах, а стрінувшися на чеській землі з холодом, якого зазнали від давнійших наших військових еміґрантів в Німецькім Яблінним, обдерті майже голі, винидилі, не то фізично, але і духово, не могли наразі проявити ніякого руху. Їм конечно було кілька місяців відпочати, призвичаїтися до культурного окруження, з яким вони в ляцьких таборах не стрічалися і успокоїти свої розхвильовані думки і нерви.

Четверта ґрупа так звана ґрупа ґен. Кравса була чисельно найсильнійша, мала за собою той авреоль, що перейшла з оружем, що мала у себе провідником ґенерала, мала богато булавних старшин, мала у себе людий, з котрих іменем звязані великі події, або бодай пляни в нашій визвольній борбі, мала за собою це, чого прочі не мали, а саме, що вона до послідної можливої хвилі несла стяг нашої Державности, що мала в більшій части за собою цілу визвольну борбу на галицькій области, мала за собою похід з „чотирокутника смерти" аж під Київ і його здобуття, опісля похід аж під Одесу, тяжкі-претяжкі часи злуки з Денікіном а пізнійше „земське пекло" переживань в злуці з московськими большевиками, мала за собою гарні спомини і заслуги около просвітної праці, яку защіпила на території Великої України, мала за собою докази великої симпатії населення декотрих тамтейших ґуберній, як також сліди тілесних і моральних ударів національно несвідомого, диким повстанческим рухом розбурханого, а до того всякими „партайменами" проти неї підюджуваного простолюддя, мала за собою найбільше трупів і крови, мала невдачі і подвиги, мала цілу національну мартірольоґію нашої визвольної активної борби.

Та на жаль і сеся ґрупа не здійснила наших надій, не виказала тільки холоднокровности, щоби взяти провід в дальшій праці в свої руки. Вона була еще надто схвильована послідними подіями, надто занепокена будуччиною, немогла знайти в собі самій належного спокою, розчислювала свої старі порахунки а привикши до велико-українського розмаху, не могла зрозуміти, що праця тут мусить зачатися від малого, від коріння, з зазначенням найвищої цілі.

І так жадна з наведених ґруп — як збірне тіло — не виказала тільки духової сили, щоби взяти керму в свої руки. Мусіли це зробити сильніщі духом одиниці з поодиноких ґруп і за їх почином розпочалась робота, яка виказує тепер не малі гарні плоди, яка надала не лиш таборови, але можна сміло сказати, і цілій військовій еміґрації одностайний вигляд, той сам напрям, ту саму ідеальоґію.

Не розводячись над уґрупованнем чисто військового характеру згадаю лище, що цілий табор в Ліберці поділено на два куруні. В кождім курінi була одна старшинська сотня.

Перший курінь складався зі самих Італійців а до його старшинської сотні вписано всіх тухольців і тих, що приїхали з Відня. Другий курінь складався виключно з жовнірів ґрупи ґен. Кравса так званих кравсівців.

В першім курінi назначено комaндантом і прочими військовими відвічальними чинниками виключно старшин Італійців; в другім Кравсівців.

Тухольців і поворотців з Відня поминено мабуть тому, що мабуть тодішна команда недобачувала в них надійного матеріялу, а може ще й тому, що були се самі старшини, котрі непривели зі собою жадного стрілецтва, а тим самим не мож було їх назначувати комaндантами над людьми, котрих вони не знали, а котрі переживши не одно горе, зі старшинами своєї ґрупи, не радо булиби бачили чужих, — хон своїх — своїми комaндантами.

Для кождого куріня засновано дві кухні, одну старшинську а одну стрілецьку, та прочі потрібні військові установи.

Порядком зовнішним і внутрішним міг все похвалитися перший курінь, в нім велося ще все після старого припису, спокійно і послідовно, наколи в другім курінi ударяв в очи лад модерний, робота йшла нервовим темпом, раз скарше раз цілком поволи. Та по певнім часі, коли головно стрілецтво помішано Італійців і Кравсівцями і на відворот, оба курінi набирали згодом однакового вигляду, так внутрі як на зовні, а від хвилі, коли робота культурно-просвітна поплила ширшим руслом, ріжниці між поодинокими ґрупами стали сильнійше затиратися так, що під цю пору, висше згадані чотири ґрупи творять духово лиш одну, котра знова досить сильно відріжняється від ґрупи яблонецької, о котрій пізнійше згадаєм.

Пригляньмося тепер культурно-просвітній роботі.

Біля гарної бібліотеки, малого архіву, запомогової каси, хору, музики, шевсько-кравецької робітні, і крамниці, які то інституції привезла зі собою італійська ґрупа, і сейчас розпочала їх діяльність, оперлась початкова праця одиниць, що згуртувались в комітет, в котрім заступлені були ґрупа італійська, тухольська і кравсівців. На припоручення того безіменного комітету, що радив за відомом команди, випрацювала італійська ґрупа програму праці, котру одноголсно принято. Плян був слідуючий: 1) працею кермуе зорґанізований комітет старшин Української Галицької Армії з тимчасовим осідком в таборі Ліберець".

2) Цілею праці є: військово фахове самообразовання і національне виховання здорового елементу до майбутної праці в краю слідом дотеперішної традиції Української Галицької Армії і продовжування її по лінії сучасних стремлінь і бажань нашого Головного Начальства.

3) Средства що мають вести до осягнення цілі: а) переведення військового ладу (орґанізації) і військове самообразовання, б) дбанне про виховання і вишколення приросту старшин, підстаршин і стрілецтва, в) придбання і поширення військової літератури на українській мові, г) плекання чисто народнього аполітичного військового духа, ґ) надання армії чисто народнього вигляду, е) самооборона перед впливами противними нашим змаганиям.

4) Внутрішна орґанізація (розділ праці по секціях): 1) секція орґанізаційна і вишкільна: а) орґанізація внутрі табора, теоретичне і практичне заняття внутрі табора і приготовлення на території земель З. У. Н. Р. б) Уложення пляну вишколів після родів оружя і ґруп, степенів та чинів, і веденя їх, старшинські сходини з характером службовим і товариським. 2) секція видавнича військових підручників: а) перевід службових книжок. б) укладання власних підручників, в) картоґрафія. 3) секція історична: писання історії українських війн і армій, давання історичних відчитів, збирання світлин та рисунків. 4) секція просвітно-наукова (культ.-просвіт. кружок): уладжене наукових курсів, курсів української мови, дбання про чистоту мови. 5) секція самооборони: викорінювання шкідливих впливів, проявів, норовів, похибок та вад, що ослаблюють нашу силу, плямять національні почуття, або нарущують честь нашої Армії.

5) Комітет являється маткою істнуючих вже в таборі кружків.

6) Провід і склад комітету: провід веде тіснійший комітет в склад якого входять голова, писар, і голови поодиноких секцій яко членів.*)

Істнуючі вже доривочно позасновувані гуртки підчинено тому комітетови а провід праці перебрали на себе після роду праці, і компетенції: команда табора, культурно-просвітний кружок і допомогове товариство „Самопоміч".

Культурно-просвітна праця йшла з початку пиняво, а чому, то зрозуміле лиш тому, хто нас бачив під цю пору, хто нас хотів зрозуміти і з нами кілька днів пережив. Доказом цього хай буде урывок з протоколу загальних зборів культурно-просвітного кружка з 7. грудня 1920: „голова приґадує коротко, в який спосіб повстав кружок. Склався він за ініціятивою кількох людей серед загального перемучення і апатії членів табора, так, що на перші збори прийшло всего 30 людий, підчас коли число самих старшин в таборі досягало тоді вже до 500. З тих людий вибрано виділ, намічено плян праці. А праця ся почалася серед дуже невідрадних обставин. В таборі не було ще нічого упорядкованого. Кождий дбав лише про себе і про се, щоби своє життя налагодити в таборі як мож найкраще, з відци пішла і апатія та мале заінтересовання до праці. Поміщення на КПК. не було ніякого, так само небуло ніяких фондів. В сім случаю з допомогою прийшов просвітний кружок з Нім. Яблінного в квоті 1000 Кч. а пізнійше правительство ЗУНР. в квоті 5000 Кч."

Та мимо невідрадного дощевого времени, мимо обезсилення, мимо браку грошей засновано: 1) співацько-музичну секцію, 2) історичну секцію, 3) театральну секцію, 4) фотоґрафічну секцію, 5) український спортовий кружок, 6) курс ґімназійних і семінарійних студій, 7) продовжувано діяльність крамниці і 8) бібліотеки, 9) засновано часопись „Український Скиталець", 10) уладжено торговельний курс в таборі.

11) щоби мати хоч одну домівку, в котрій можна би було якось працювати і відсвяткувати належно другу річницю оголошення Західно-Української Народної Републики, перебудовано руками старшин один барак на театр, біля котрого стало гуртуватися духове життя табора. 12) засновано курс німецької і французької мови, а 13) для стрілецтва пороблено заходи коло створення курсу для сеграмотних і мало грамотних.

Задля браку оґрітого льокалю і робіт коло латання діравих бараків, відчинено сі два курси допeрва по новім році; щоби однак дати стрілецтву бодай трохи духової поживи, зорґанізувано секцію читання і пояснювання часописів, котра була привитана з великою радістю і з дуже гарним успіхом працювала.

Стараннями КПК. відправлено панахиду по упавших українських героях, відсвятковано день 1. листопада, уладжено Андріївські вечерниці, устроєно свято Драгоманова, уладжено два відчити і відограно в театрі кілька народніх вистав.

Се була робота, а краще сказати, початки роботи культурно-просвітного кружка серед тих обставин, серед яких ми жили.

Плян фахового військового вишколення був зладжений командою, наука була началася, але задля стужі, лихого одіння людий і їх перетомлення, залишено се аж до кращої пори року.

Щоб нести яку таку поміч матеріяльну так новоповсталим інституціям, як також і всім членам табора, засновано допомогове товариство „Самопоміч", до котрого розросту і значіння причинився табор в Німецькім Яблінним. Старшини тогож табора оподаткувалися від своїх платень в хосен фонду вдів і сиріт по членах української армії, а готівку пересилали що місячно як пожичку „Самопомочі" до її розпорядимости з тим зазначенням, що всякі відмоги з того фонду мають бути забезпечені довжними скриптами; „Самопоміч" і до тепер сеї постанови придержуеся.

В місяци вересни і жовтни записалося більше чим 40 старшин на торговельну академію в Ліберци а декілька виїхало до Праги на університетські студії.

Так скінчився рік 1920. серед біди, бруду, неймовірних невиґод, без гроша, без потрібного убрання а навіть біля, зі слабонькою надією на скоре вирішенне нашої справи, та всеж таки серед гарно започаткованої роботи, що мала вийти в користь не лише поодиноким людям, але й в хосен ширшої суспільности, щоботи, що мала дати доказ культурности Української Галицької Армії і свідомости нашого завдання навіть серед найтяжших обставин.

———o———

*) Імен не подаю, щоб тим способом відібрати людям лихої волі спромогу накидуватися на се зіставлення, неначеб мені ходило більше о розголос тих, котр іпрацюють, чим о саму працю.

CUNARD

НА УКРАЇНУ ЗА 12 ДНІВ

Найшвидша водна дорога.

Виїзд під особистою орудою з безпосередними пересідками в Савтгемптоні, Данціґу, Пиляві, Мемелю і Лібаві на однім з найбільших і найшвидших пароходів, які відходять з Ню Йорку кождого вівтірка.

Каюти для всіх третьоклясних пасажирів.

МАВРИТАНІЯ, АКВІТАНІЯ, БЕРЕНҐАРІЯ

Пересилка гроший до Совітської Росії і на Україну під повною ґарантією.

Також платні наперед тікети з Совітської Росії.

Жадайте книжочки.

За шифкартами й інформаціями звертайтеся до наших агентів.

CUNARD LINE,

25 Broadway, New York

ВИСИЛКА ГРОШЕЙ

Долярами або по курсі до всіх частий світа, скоро і дешево, почтою або телеграфічно.

ПРОДАЖА ШИФКАРТ

До і з краю на всі лінії по цінах компанічних. Виробляємо паспорти і афідевіти.

СПРАВИ КРАЄВІ

Нотаріяльні полагоджуємо скоро і успішно.

Згладжуємо всякі правні документи.

ЧОТИРИ ПРОЦЕНТ

Платимо від ощадностий. Провадимо чекові конта. Маємо касові скринки до винайму.

Голоситься особисто або листовно в рідній мові до:

STANDARD BANK
AVE. B. COR. 4th ST. NEW YORK

СТО ЛІТ ТОМУ ВЗАД

приходилось вчити закони довголітною практикою в офісах адвокатських. В нинішних часах ідеться до спеціяльної школи і набувається знанне в короткім часі. Наша школа повзяла за ціль скоротити ученикам, які учаться англійського язика, много літ практики.

10 ЛІТ ТОМУ ВЗАД

жадалося доказів можности вивчення англійського язика поза школу через кореспонденцію. Днесь є се довершеним фактом. Американське правительство одобряє учення англійського язика почтою. Союз Християнської Молодіжи заложив понад 30 таких почтових курсів. Тисячі наших учеників свідчать о сукцесії нашого учення.

Ми гарантуємо, що по часі 3 місяців від дня запису в нашу школу, Ви будете говорили, читали і писали по АНГЛІЙСЬКИ. Пробну лекцію і подрібности висилаємо за 10 ц. грішми або марками, можна і канадійськими. Адресуйте: 77,78,81

FIRST AMERICAN PREPARATORY SCHOOL,

Dept. 46, 525 W. 47th St., New York.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЮ спільників до отворення поплатного бизнесу межи Американцями, з артистичними виробами, як килими (carpet), портеєрів, обрусів, ручників і арт. різбярство. Голоситись до: **Peter M. Martiniuk, 330 East 33rd Street, New York, N. Y.** 17,19

НА ПРОДАЖ РЕСТАВРАНТ разом з дво фамілійним помешканнем з 11 кімнат і гарач на три автомобілі, лис на 3 роки а 2 роки привілей, інтерес дуже добрий, продаєтся по причині непорозумінь між спільниками. Голоситися до: **Kearny Restaurant, 68 Kearny Avenue, Kearny, N. J.** 19-2

НА ПРОДАЖ ФАРМИ

які можна набути тепер дуже дешево і урожайної землі. Фарми великі і малі до вибору. Голоситися до: 17-

DM. HNATYSHYN,

Box 144, Pittsfield, Pa.

ФАРМА на продаж або до ренту, 48 акрів доброї землі до плекання курий, хата з 7 кімнат, стайня, курнікн, корн-кріп, дві студні і великий сад овочевий. Ціна $3.400, $1.400 готівкою а $2.000 на сплату на довгий час, річна рента $250. Спродам тано з причини слабого здоровля. Голоситися до **F. A. Kostyk, Box 71, Carversville, Pa.** 18-19

НА ПРОДАЖ ФАРМА

Добрі фарми від 4 до 100 акрів. Ціни умірковані для всіх. Коли інтересуєтесь, сим пишіть до: 16,19,21,26

A. A. FORSTER,
ROYERSFORD, PA.

French Line

ПОСПІШНА ЇЗДА НА І З УКРАЇНИ

La Bourdonnais . . . . Feb. 8
Rochambeau . . . . Feb. 15
Roussillon . . . . Feb. 22
Chicago . . . . March 6

Знамениті вигоди—кабіни на два чотири і шість людий — умивальні і вода в кождій кабіні. Їдальня, кімнати для курців, бара, голярня, отверті накриті поклади, славна французька кухня, вино і пиво даром при столі, музика, танці. Переводчик на кораблі.

Спеціяльний корабель S.S.Pologne получуєся з S.S. Paris в Гавре і бере пасажирів до Лібави. Французьке візо не потрібне на американських і українських пашпортах.

По всі дальші інформації голоситься до місцевого Французької Лінії агента або офісу компанії

19 STATE ST., NEW YORK CITY

ШКОЛА СПІВУ І МУЗИКИ

Учить грати на скрипках, фортепіяні, мандоліні та ґітарі.

Важне! Учить диригентури, значить провадити хор та нотного співу. 17-20

MIRON KORYKORA
94 HUDSON STREET,
HARTFORD, CONN.

DR. M. SMITH

16 EAST 7th STREET, NEW YORK

Tel. Orchard 6072

коло Церкви св. Юрія

Говорить по українськи.

Лічить успішно недуги мущин, женщин і дітий.

Наймодернійші електричні апарати.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР

DR. S. M. KAUFMAN

спеціяліст хронічних і инших внутрішних недуг, акушер.

Години офісові від 1. до 8.30 веч.

111 E. 7th Street, New York

НОВИЙ ОФІС В ASTORIA, L. I.

Год. офісові від 9.30 до 12. в пол.

488—6th Ave., Astoria, L. I.

Telephone: Astoria 2572

ДР. Б. ГОГЕНБЕРҐ

спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.

DR. B. HOHENBERG

304—2nd AVENUE,

межи 17-ою а 18-ою улицею

NEW YORK, N. Y.

Години офісові щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.

Телефон 4438 Lexington

СПЕЦІЯЛІСТ ХРОНІЧНИХ НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН

як легких, жолудка, нирок, печінки, кишок і шкірних недуг, висилене нервів, ревматизм, острі нервові і хрищеві недуги. Порада даром.

Dr. ZINS

110 E. 16 St., NEW YORK

Межи 4th Ave. a Irving Place.

Години від 9. рано до 8. вечер.

В неділі від 9. рано до 4. попол.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".